

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2019.12(120)19.17
УДК: 378.016:795/796

Оксенюк І.В.
Заслужений тренер України, старший викладач
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
Ковальський В.В.
Кандидат педагогічних наук, доцент
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
Кашуба А.А.
Старший викладач Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ СПОРТИВНИХ ІГОР

В статті розглядається проблема професійної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання засобами спортивних ігор. Серед основних завдань, що стоять перед системою вищої педагогічної освіти, важливе місце посідає завдання підготовки компетентнісного фахівця широкого профілю, подальше посилення фундаментальної освіти й наближення її до дослідницької та практичної професійної діяльності. Ефективність спортивних ігор у сприянні гармонійному розвитку особистості пояснюється: їх специфікою змагальної діяльності; глибоким різнобічним впливом на організм тих, хто займаються розвитком фізичних якостей і освоєнням життєво важливих рухових навичок; доступністю для людей різного віку і підготовленості; емоційним зарядом; унікальним видовищем, з чим не можуть зрівнятися інші види спорту. Саме тому спортивні ігри широко представлені в фізичному вихованні в установах загальної та професійної освіти.

Ключові слова: професійна компетентність, фізична культура, майбутні вчителі, спортивні ігри.

Оксенюк І. В., Ковальський В. В., Кашуба А. А. Формирование профессиональной компетентности будущих учителей физического воспитания средствами спортивных игр. В статье рассматривается проблема профессиональной подготовки будущих учителей физического воспитания средствами спортивных игр. Среди основных задач, стоящих перед системой высшего педагогического образования, важное место занимает задача подготовки компетентного специалиста широкого профиля, дальнейшее усиление фундаментального образования и приближения ее к исследовательской и практической профессиональной деятельности. Эффективность спортивных игр в содействии гармоничному развитию личности объясняется: их спецификой соревновательной деятельности; глубоким разносторонним воздействием на организм тех, кто занимается развитием физических качеств и освоением жизненно важных двигательных навыков; доступностью для людей всех возрастов и подготовленности; эмоциональным зарядом; уникальным зрелищем, с чем не могут сравниться другие виды спорта. Именно поэтому спортивные игры широко представлены в физическом воспитании в учреждениях общего и профессионального образования.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, физическая культура, будущие учителя, спортивные игры.

Okseniuk I., Kovalskiy V., Kashuba A. Formation of professional competences of future teacher of physical education. The article deals with the problem of future teachers' professional training of physical education through sports games. One of the main challenges facing the higher education system is the task of training a competent specialist in the broader field, further enhancing basic education and bringing it closer to research and practical professional activity. The effectiveness of sports games in promoting the harmonious development of personality is explained by: their specific competitive activity; deep versatile impact on the body of those engaged in the development of physical qualities and the development of vital motor skills; accessibility for people of all ages and preparedness; emotional charge; a unique sight that no other sport can match. That is why sports games are widely represented in physical education in general and vocational education institutions.

Sports games help shape the basics physical and spiritual culture of the individual, increasing health resources as value systems that are actively and long-term implemented in a healthy way life. The great role of sports games is manifested in the formation of the conscious the need to master the values of health, physical culture and sports; physical improvement and promotion of health as a condition of achievement and achievement high level of professionalism in socially significant activities that ensures the achievement of the necessary and sufficient level of physical qualities, systems of motor skills; mastering knowledge at the level of skills independent classes and the ability to attract others.

The modern professionally trained specialist of physical culture has to meet the following basic requirements: to have a thorough and versatile knowledge, a wide erudition, which allow to adapt to the rapidly changing social needs; differ in flexibility of the mind, be initiative, be creative in the case; treat sports games as the first vital ones.

Keywords: professional competence, physical culture, future teachers, sports games.

Постановка наукової проблеми. В умовах соціально-економічних перетворень в Україні здоров'я української нації

належить до рангу пріоритетних ідеалів та національних інтересів. Саме тому пошук способів оптимізації підготовки майбутніх вчителів з фізичної культури є стратегічно важливим завданням сучасної педагогічної науки та практики. Серед основних завдань, що стоять перед системою вищої педагогічної освіти, важливе місце посідає завдання підготовки компетентнісного фахівця широкого профілю, подальше посилення фундаментальної освіти й наближення її до дослідницької та практичної професійної діяльності.

Категорія компетентності є одним із фундаментальних понять сучасної науки. Необхідно зазначити, що розуміння феномену людської компетентності розвивалося поступово, разом з накопиченням філософських та психологічних знань про людину та оточуючий її світ. Поняття «компетентність» знаходиться нині в епіцентрі світової думки, оскільки воно розкриває якісно нові перспективи і життєві результати освітньої діяльності. В основі концепції компетентності лежить ідея виховання компетентної людини та працівника, який не лише має необхідні знання, професіоналізм, високі моральні якості, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання і беручи на себе відповідальність за певну діяльність [1, с.32].

Ефективність спортивних ігор у сприянні гармонійному розвитку особистості пояснюється: їх специфікою змагальної діяльності; глибоким різнобічним впливом на організм тих, хто займаються розвитком фізичних якостей і освоєнням життєво важливих рухових навичок; доступністю для людей різного віку і підготовленості; емоційним зарядом; унікальним видовищем, з чим не можуть зрівнятися інші види спорту.

Саме тому спортивні ігри широко представлені в фізичному вихованні в установах загальної та професійної освіти [7, с. 12].

Багаторічний педагогічний досвід використання спортивних ігор у освітньому процесі свідчить про високу цінність цього засобу для різнобічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання

Гра як культурно-ціннісне явище з точки зору її соціально-педагогічної сутності та функціональних можливостей пов'язана з евристичної діяльністю людини, яка пов'язана з необхідністю і потребою випереджаючого відображення дійсності і механізмом передбачення результатів майбутніх дій. Такий підхід дозволяє розглядати гру як певну майбутню діяльність, яка оснований на оцінці обстановки, прийнятті альтернативних рішень і їх реалізації в конкретній ситуації. При цьому процес прийняття вірних рішень і їх реалізація в спортивних іграх утруднені через різноманітність і часту зміну ігрових ситуацій, дефіцит часу, обмеженість простору, нестачу інформації, маскуванню суперниками дійсних намірів. Складність структури ігрової діяльності пов'язана з розташуванням на майданчику партнерів і суперників, динамікою їх переміщень, переміщенням м'яча, успішна реалізація яких залежить від «ігрового інтелекту», що характеризує здатність людини до ігрової імпровізації [4, с. 86-87].

Аналіз останніх досліджень. Проблеми підготовки вчителя перебувають в центрі уваги педагогічної науки. Формування особистості майбутнього вчителя у процесі навчання представлене в роботах Н. Степанченко [8], Л. Суцєнко [9] та ін. Професійне становлення фахівців фізичної культури і спорту досліджували Ю. Железняк, Ю. Портнов, В. Савін, А. Лексаков [7] та ін. Головною метою системи фізичного виховання науковці вважають формування цілісної особистості, що передбачає активний вплив не лише на її фізичний потенціал, а й на свідомість, психіку та інтелект, сприяє формуванню стійкої позитивної мотивації, ціннісних орієнтацій, інтересів і потреб у фізичній активності та здоровому способі життя (І. Омеляненко [6], І. Маріонда, Е. Сивохоп [5], О. Зарічанський [3]). Розвиток фахівців фізичної культури і спорту визначається компетенціями, необхідними для творчого розв'язання психолого-педагогічних завдань фізичного виховання майбутніх вчителів.

Мета статті: розглянути проблему професійної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання засобами спортивних ігор.

Виклад основного матеріалу досліджень. На сучасному етапі розвитку системи вищої освіти значно підвищився інтерес до вивчення місця й ролі фізичної культури і спорту у формуванні особистості майбутніх фахівців, змінюються підходи у вирішенні цього аспекту. Питання реалізації виховного потенціалу фізичної культури і спорту стають більш актуальними. Тому дослідники [8;9] шукають нові підходи до якісної підготовки кадрів для фізичної культури і спорту. Система фізкультуро педагогічної освіти спрямована на виконання певного соціального замовлення, що вимагає переосмислення її змісту та цілей.

Проблема компетентності в новій освітній парадигмі відображає міру здатності та готовності фахівця фізичної культури і спорту повноцінно реалізувати свої функції при вирішенні практичних завдань і залежить від ступеня єдності всіх компонентів їхньої підготовки. Отже, формування компетентності на етапі навчання у вузі суттєво залежить від раціональної інтеграції навчальних дисциплін та їх орієнтації на професійну діяльність, у якій окрема дисципліна слугує засобом досягнення загальної мети. Нині ж окремі дисципліни все ще радше вивчаються ізольовано, завдання навчання кожної з них недостатньо узгоджені з провідною метою, що знижує цілісність професійної підготовки студентів, не забезпечує становлення професіоналізму в майбутніх фахівців. Значну роль у професійному становленні вчителя фізичного виховання належить спортивним іграм. На сьогодні в інституті розробляється і впроваджується система професійно-прикладної фізичної підготовки з елементами ігрових видів спорту, що допомагають професійній компетентності майбутніх вчителів фізичного виховання. Зміст професійно-прикладної фізичної підготовки становлять головним чином фізичні вправи і елементи ігрових видів спорту, що відповідають особливостям професійної діяльності вчителів фізичної культури. Виховання фізичних якостей і рухових навичок та умінь, що задовольняють професійні вимоги до фахівців, є спрямованим педагогічним процесом скеровування й впливу на морфологічне й функціональне удосконалення організму людини відповідно до завдань майбутнього фаху [3, с. 25].

На підставі наукових даних [3;4;6;8] можна припустити, що фізична підготовка повинна бути спрямована на вирішення завдань, у першу чергу, методичної підготовки, зокрема: на формування теоретичних знань, умінь і навичок із організації індивідуальних форм фізичної підготовки студентів різних вікових груп (ранкової фізичної зарядки, самостійної підготовки, індивідуального фізичного тренування); на формування теоретичних знань, методичних умінь і навичок психолого фізіологічного забезпечення фізичної підготовки. Виконання завдань фізкультурної освіти, що передбачають наявність у студентів певного рівня знань, умінь і навичок в галузі освіти, високого ступеня розвитку фізичних якостей (сили, швидкості, витривалості й спритності) та достатньої сформованості рухових навичок у виконанні фізичних вправ нормативної і варіативної частин навчального плану забезпечується в процесі проведення дисциплін навчального плану, що входять до блоку професійної і практичної підготовки [5].

Теоретичні заняття покликані забезпечити вивчення основних положень теорії й організації фізичної підготовки на підставі директивних документів з фізичної підготовки, навчально-методичної літератури і наукових видань. Навчально-методичні й інструкторсько-методичні заняття спрямовані на формування у майбутніх вчителів з фізичної культури та тренерів з обраного виду спорту навичок й умінь, необхідних для якісної організації й проведення навчально-виховного процесу з фізичної підготовки [7]. Самостійна робота має на меті поглиблення теоретичних знань, удосконалення методичних умінь і навичок, підвищення рівня фізичної та спортивної підготовленості студентів.

Фізичне тренування в процесі навчальної діяльності проводиться з метою підтримки професійної працездатності майбутніх фахівців фізичної культури та формування навичок організації і виконання вправ загального розвитку в умовах класного навчання.

Висновки. Категорія компетентності є одним із фундаментальних понять сучасної науки. Необхідно зазначити, що розуміння феномену людської компетентності розвивалося поступово, разом з накопиченням філософських та психологічних знань про людину та оточуючий її світ. Як зазначає С. Занюк, поняття „компетентність” знаходиться нині в епіцентрі світової думки, оскільки воно розкриває якісно нові перспективи і життєві результати освітньої діяльності [2].

В основі концепції компетентності лежить ідея виховання компетентної людини та працівника, який не лише має необхідні знання, професіоналізм, високі моральні якості, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання і беручи на себе відповідальність за певну діяльність. Посилення ролі та значення психолого-педагогічної підготовки, безумовно, необхідно для формування компетентного фахівця фізичної культури і спорту. Потрібно приділити особливу увагу розробленню якісно нових цільових установок у підготовці майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, нових принципах відбору та систематизації змісту й модернізації методів і технологій їх навчання. Ігрові види спорту мають велике виховне значення, всебічно розвивають людину. Побудова професійної діяльності фахівців у галузі фізичної культури і спорту має ґрунтуватися на розвинутому педагогічному мисленні, здатності простежувати загальні закономірності освітнього процесу [6, с. 117].

Важливо, щоб ігрові види спорту використовувалися доцільно. Для цього, їх необхідно ретельно підбирати відповідно до мети заняття. Треба відмітити, що їх розумне, доцільне й постійне застосування дозволяє викладачу урізноманітнити заняття, підвищити його емоційність та щільність, сформувані потрібні фізичні якості, потрібні майбутнім фахівцям. Все вище викладене доводить, що фізичне виховання із використанням ігрових видів спорту є активним методом здійснення їхньої професійно-прикладної фізичної підготовки з метою майбутньої успішної фахової соціалізації.

Таким чином, зміст педагогічного процесу з фізичної підготовки, проаналізований з точки зору методологічного й теоретичного аспектів, може виступати як особливий педагогічний спосіб теоретичного розуміння системи фізкультурної освіти, що включає всю широту спектра постановки наукових і методико-практичних питань.

Перспективи подальших досліджень Професійне використання всієї широти спектру наукових і методико-практичних питань в поєднанні з спортивними іграм у підготовці до педагогічної діяльності може забезпечити ефективне засвоєння навчального матеріалу і формування необхідного рівня компетентностей для виконання професійних обов'язків фахівця фізичної культури і спорту.

Література

1. Єрмаков І. Проектний підхід у школі життєвої компетентності / І. Єрмаков // Підруч. для дир. – 2005. – № 9–10. – С. 32–49.
2. Занюк С. Поняття компетентності в контексті саморозвитку особистості: аналіз проблеми / С. С. Занюк // Психолог. перспективи. – 2003. – Вип. 4. – С. 107–112.
3. Зарічанський О. А. Педагогічні умови професійно-прикладної фізичної підготовки курсантів ВНЗ освіти І–ІІ рівня акредитації МВС України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.04.00 «Теорія і методика професійної освіти» / О. А. Зарічанський. – Тернопіль, 2002. – 20 с.
4. Лутченко, Н. Г., Перевозникова Н. И., Григорьев Н. Н. «Основные приоритеты и значение спортивных игр в профессиональном обучении студенческой молодежи». Физическая культура и здоровье студентов вузов: материалы XII Междунар. науч.-практ. конф., 12 февраля 2016 г. 86-88.
5. Маріонда І. І. Формування професійно-особистісних компетентностей фахівця фізичної культури у процесі занять фізичною підготовкою і спортом: монографія / І. І. Маріонда, Е. М. Сивохоп, В. А. Товт – Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2016. – 212 с.
6. Омеляненко І. О. Теоретичні основи компетентнісного підходу щодо підготовки вчителя фізичної культури. Професійні компетенції та компетентності вчителя: матеріали регіональної наук.-практ. семінару. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. С. 117–118.

7. Спортивные игры: Техника, тактика, методика обучения [Текст]: [Учеб. для пед. вузов по специальности 033100 – Физ. культура / Ю.Д. Железняк, Ю.М. Портнов, В.П. Савин, А.В. Лексаков]; Под ред. : Ю.Д. Железняк, Ю.М. Портнов. – Москва : Академия, 2002. – 518 с.

8. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах: автореф. дис. докт. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н. І. Степанченко. – Вінниця, 2017. – 40 с.

9. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. докт. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. П. Сущенко. – Київ, 2003. – 46 с.

Reference

1. Iermakov I. Proektnyi pidkhd u shkoli zhyttievoi kompetentnosti / Ivan Yermakov // Pidruch. dlia dyr. – 2005. – № 9–10. – S. 32–49.

2. Zaniuk S. Poniattia kompetentnosti v konteksti samorozvytku osobystosti: analiz problemy / Serhii Stepanovych Zaniuk // Psykholoh. perspektyvy. – 2003. – Vyp. 4. – S. 107–112.

3. Zarichanskyi O.A. Pedagogichni umovy profesionalno-prykladnoi fizychnoi pidhotovky kursantiv VNZ osvity I–II rivnia akredytatsii MVS Ukrainy: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: 13.04.00 "Teoriia i metodyka profesiinoi osvity" / O.A. Zarichanskyi. – Ternopil, 2002. – 20 s.

4. Lutchenko, N.H., Perevoznikova N.Y., Hryhorev N.N. "Osnovnye pryorytety u znachenye sportyvnykh yhr v professyonalnom obuchenyy studencheskoi molodezhy". Fyzycheskaia kultura u zdorove studentov vuzov: materyaly XII Mezhdunar. nauch.- prakt. konf., 12 fevralia 2016 h. 86–88.

5. Marionda I.I. Formuvannia profesiino-osobystisnykh kompetentnosti fakhivtsia fizychnoi kultury u protsesi zaniat fizychnoiu pidhotovkoiu i sportom: monohrafiia / Marionda I.I., Syvokhop E.M., Tovt V.A. – Uzhhorod: Vydavnytstvo PP "AUTDOR-ShARK", 2016. – 212 s.

6. Omelianenko I.O. Teoretychni osnovy kompetentnisnogo pidkhodu shchodo pidhotovky vchytelia fizychnoi kultury. Profesiini kompetentsii ta kompetentnosti vchytelia: materialy rehionalnoi nauk.-prakt. seminaru. Ternopil: Vyd-vo TNPU im. V. Hnatiuka, 2006. S. 117–118.

7. Sportivnye yhry: Tekhnika, taktyka, metodyka obucheniya [Текст]: [Учеб. для пед. вузов по специальности 033100 – Физ. культура / Ю.Д. Железняк, Ю.М. Портнов, В.П. Савин, А.В. Лексаков]; Под ред. : Ю.Д. Железняк, Ю.М. Портнов. – Москва : Академия, 2002. – 518 с.

8. Stepanchenko N.I. Systema profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoho vykhovannia u vyshchykh navchalnykh zakladakh: avtoref. dys. dokt. ped. nauk: spets. 13.00.04 "Teoriia i metodyka profesiinoi osvity" / N.I. Stepanchenko. – Vinnytsia, 2017. – 40 s.

9. Sushchenko L.P. Teoretyko-metodolohichni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia ta sportu u vyshchykh navchalnykh zakladakh: avtoref. dys. dokt. ped. nauk: spets. 13.00.04 "Teoriia i metodyka profesiinoi osvity" / L.P. Sushchenko. – Kyiv, 2003. – 46 s.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2019.12(120)19.18

Ошийко М. А.

Університет ДФС України, м. Ірпінь

Пилипенко В. А.

Університет ДФС України, м. Ірпінь

Головащенко Р. В.

доцент кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини,

к. наук з фіз. вих. та спорту за спеціальністю

олімпійський і професійний спорт, доцент, майстер спорту України,

Університет ДФС України

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті обґрунтовано деякі особливості реалізації діяльності фізичної реабілітації в Україні, визначено основні складові фізичної реабілітації, а також основні напрями її розвитку в Україні. Актуальність проблеми викликана тим, що в Україні розвиток фізичної реабілітації потребує більш широкого вдосконалення та розвитку, залучення провідних науковців та спеціалістів.

Ключові слова: *фізична реабілітація, лікувальна фізкультура, масаж, природна і преформована фізіотерапія, дієтотерапія, фітотерапія.*

Ошийко М. А., Пилипенко В. А., Физическая реабилитация в Украине. *В статье обоснованы некоторые особенности реализации деятельности физической реабилитации в Украине, определены основные составляющие физической реабилитации, а также основные направления ее развития в Украине. Актуальность проблемы вызвана тем, что в Украине развитие физической реабилитации требует более широкого совершенствования и развития,*